

začuješ, gdje puk jednoglasno uz glagolaše Boga slavi tako, da sva okolica s njihova pjevanja odmieva? Ne spimo dakle! — Premda sam malo z puta zašao, mislim, da mi neće nitko zamieriti, jer tiem hotijah dokazati, da ako bi napomenuti učitelj glagolicu znao, nebi za ostunj bilo, dapače od velike potrebe.

Znam, da će mnogi pokimati glavom na ovu moju „Rieć o do-broj prigodi“ i možda reći, da to nije neg po praznoj slami mlatiti, da to nije nego pusta želja, tašto zahtevanje, buncanje itd.; nu zna-dem i to, da, ako ne pokrešeš, kremen ostati će kremen a iskre ne izvabiš niti gube zapališ; tiem drago bi mi bilo, da se koje vještije pero, no moje, o tom glasi, bolje posavjetuje i obilnije i točnije o toj stvari prozbori.

Na stricovem domu.

(Konec.)

V mestu se je pričelo zopet navadno življenje. Dolgočasno se je motal dan za dnevom; nikoli poprej in tudi ne poznej se mi ni tolikanj studilo do mestnega življenja, do učenja in do šole, kot ravno perve tedne po tisti dogodbi v stricovi hiši. Kjerkoli sem hodil in karkoli sem počenjal, mislil sem vedno na svojo ljubo sestrično. Ker sem vedel, kako žalostna je ona, tudi jaz nisem mogel biti nikoli prav vesel; mislil sem si, da najna prijaznost že to tirja. Lotila se me je neka otožnost, ktere prej nisem poznal; naj raji sem bil sam, da me ni nihče motil, ko sem mislil na njo in na ubozega Pavleta. Neizrečeno rad bi bil zvedil, kaj se je od tistega večera, ki mi bo ostal vedno v spominu, godilo na stricovem domu; ali žive duše ni bilo k meni, da bi mi bila prinesla kako novico. Še le čez kake tri tedne pride Mina. Še nikoli me ni njen prihod tako razveselil, kot ravno zdaj — ona me bo rešila iz mučne negotovosti.

Pa kot bi se bil bal kaj neljubega slišati, nisem hotel sam Maričke med pogovorom v misel jemati; čakal sem le, da bi začela sama od tega govoriti. Že precej časa sva govorila od sto družih reči, za, ktere je bilo meni in menda tudi Mini toliko mar, kot za lanski sneg. Mislim, da je Mina tudi čakala, da bi jaz napeljal govorico na sestrično; iz tega obotavljanja se mi je dozdevalo, da Mina ne vé ravno veliko prijetnega povedati. S časom je obema govorice zmanjkalo, obmolčala sva obá, da si je bilo gotovo obema ravno tisto na jeziku.

„I kako pa bo?“ povzame čez nekoliko Mina, „ali boš mogel priti na ženitovanje?“

Ne vem, zakaj sem se delal, kot bi ne vedil, ktero ženitovanje ima Mina v mislih; menda ker družega nisem vedil na to odgovoriti, sem jo z začudenjem poprašal: „Na ktero ženitovanje?“

„Kaj ti bom pravila, saj veš tako dobro kot jaz; včeraj so jo pervikrat oklicali, v pondeljek, kakor danes štirinajst dni, bo pa poroka.“

„„Tedaj bo vendar Antona vzela?““

„Kaj pa da ga bo, saj ga mora, rada ali nerada. Saj poznaš strica, da ne odjenja od tega, kar si je enkrat v glavo vtepil, če ne vem kaj hi. Jaz ti ne morem povedati, kako pusto je zdaj vse v naši hiši.“ — Pri teh besedah se usede Mina na mojo škrinjico in nasloni glavo v roke — „ali misliš, da je kaj podobe, da bi imeli nevesto pri hiši? Sicer se stricu prav nič več ne ustavlja, prav popolnoma se je udala, ali za poroko se nič ne zmeni, prav nobene stvarice si še ni sama pripravila. Tiho hodi okoli hiše, nobene žal besede ni slišati iz njenih ust, revše se mi zdaj prav smili; kedar koli jo pogledam, se mi milo stori. Da bi le še ta dva tedna hitro minula, znabiti ga bo vendar pozabila, ker Anton je serčno dober mož, on ji bo spolnil vsako željo, katero bo bral v njenih očéh.“

„„Kaj pa je s Pavletom?““

„Sam Bog vedi, kaj je ž njim; živa duša ga ni več vidila od tistega večera, in nihče ne vé povedati, kam je prišel. Gosli smo našli sterte za našim podom, od doma je šel brez vsega slovesa; družega ni vzel, kar je imel na sebi. Kolikor si je tudi Kamnar prizadeval, od njega kaj zvediti, vse je bilo zastonj. Govorilo se je sicer veliko od njega; eden je pravil, da ga je vidil po gozdih med družimi cigani; drugi so govorili, da je med beguni in drevarji v planinah, gotovega pa nobeden ne vé. Nar bolj mislijo ljudje, da je v Savo skočil. Kamnarica je zavoljo tega tudi naročila mežnarju pri sv. Ajdi, kjer pokopavajo utoplence, ali do zdaj še ni bilo ničesar slišati. Ko bi bil utonil, bi ga bila voda gotovo pri sv. Ajdi vergla na suho, ker Sava ne terpi v sebi merliča.“

„„Čez štirinajst dni bo tedaj poroka, ali bo kaj veliko svatov, ali sta že vabila?““

„Vabil še ni ne Anton, ne Marička, in kakor se kaže, ne bosta veliko svatov imela, vsaj stric bi rad vidil, da bi vse bolj na tihem opravili. Se vé, da to sosedom in vsem drugim, s katerimi ste si v rodu, ni nič prav po volji; marsikdo, ki se je veselil pojedine, zdaj z glavo zmajuje in pravi, da kaj tacega še ni bilo v celi fari, da bi eden naj boljih kmetov svoji edini hčeri tako beraško ženitovanje napravljaj. Tudi nad Antonom se jezé; pravijo, da pleše, kakor stric žvižga in da je sramota za tacega možá, kot je on, da si ne upa, stricovi svojeglavnosti kaj odreči. Vidiš, tako zoperno je zdaj pri nas, da ti nisem v stanu povedati kako, res ni več za prestati; domá se gledamo, kot bi se bili še le včeraj pervikrat vidili, zunaj mi pa drugi ljudje ne dajo mirú. Če si pameten in če hočeš na moje besede kaj poslušati, nikar ne hodi k poroki, bi se znabiti kesal. Pa saj bo tako prej še stric sam gori prišel, bota že ž njim naredila, kakor bosta htela, meni je vse eno.“

To, kar mi je Mina povedala, mi je skor popolnoma vzelo veselje, iti k Maričkini poroki, in vendar bi bil šel — samo da bi bil njo vidil — ko bi mi bili stric le eno samo besedo rekli. Ali iz stricovih besedi sem vidil, da jim je ljubše, da ostanem v Ljubljani. „Kaj bi hodil za tega pol dné“ so djali, „se res ne spleča, da bi eden z vozom po té prišel, in te spet nazaj peljal. Boš šel pa raji o binkoštih, saj bom mogel tako na binkoštno nedeljo priti Bregarjevemu Jožku birmo vezat, se boš pa tačas z menó peljal“.

Toraj sem ostal in sem se s tem tolašil, da ni več tako daleč do binkošti. Kakor sem pozneje zvedil, je bilo ženitovanje res prav kratko; svatov ni bilo več, kar jih je bilo ravno treba za priče; po poroki so se peljali na Antonov dom, kjer je bilo kratko kosilo in s tem je bilo vse opravljeno.

Na binkoštno nedeljo sem stal že ob sedmih zjutraj pred kerčmo, kjer so stric in navadno tudi drugi ljudje našega kraja ostajali. Strica še ni bilo ondi, in tudi sicer nobenega znanega. Ustavil sem se pred dvoriščne vrata in sem ogledoval vozove, ki so memo derdrali in pa vesele obraze otrók, ki so na njih sedeli. Veliko iz med njih je bilo menda pervikrat v mestu, ker se niso mógli prečuditi velikim hišam, ki so kar zderžama zidane in ki so skoraj tako visoke, kot farna cerkev. Dekleta so bolj plašno gledale okoli sebe; vem, da je marsiktera premišljevala, ali jo bodo gospod škof res tako hudo po licu udarili, kot jo je poredni pastir domá strašil. Ura je šla na devet, strica pa le še ni bilo od nobenega kraja. Ravno sem mislil iti po cesti njim naproti, kar se pripeljeta na lepem vozu Mlinarjev Anton in pa Bregarjev Jožek, kteremu bi bili imeli stric birmo zavezati. Komaj se prikaže Anton z vozom na dvorišče, že priskočita oba hlapca; eden plane nad konja in ga hitro izpreže, drugi pa hitro vzame lepe koce iz voza in ga porine v senco, da bi se na solncu ne razpokal; drugi možjé so si pa večidel sami izpregali. Mislim, da sta bila hlapca zato tako urna in postrežljiva, ker sta poznala Antona, da on ne gleda ravno na vsak groš, in da se pri njem marsikaka kupica vina dobí.

„Kako pa to, da ni strica?“ poprašam Antona, ko je stopil iz voza, „ali boš ti Jožku birmo zavezal?“ — Anton ni hotel drugače, da sem ga mogel tikati — pa vendar ne, da bi se bilo stricu kaj zgodilo?“

„Nič jim ni hudega ne. V Moravčah sò bili zadnjič na sejmu, pa jih je bila nekaj vročina prevzela. Zato se v taki vročini niso upali iti od doma, ker se bojé, da bi se jih ne prijela tista huda merzlica, ki jih je predlanskim tresla celo poletje. Toraj so mene naprosili, da bi šel fantu za botra. Po kosilu se boš pa z meno

peljal, potem ostaneš lahko pri nas, ali pa greš k stricu, če bi ti pri nas ne dopadlo“.

Birma je minula in Jožkovo pravo veselje se je zdaj začelo; sam ni mógel nositi vseh reči, kar mu jih je boter nakupil. Ko ni vidil ne pri pomarančarjih, ne pri medičarjih stvarice, katero bi bile njegove oči poželele, smo šli h kosilu in potem smo derdrali proti domu. Solnce nas je pripekalo v herbte kot žerjavica; strašno soparno je bilo, od nobene strani je ni bilo hladne sapice, da bi nam bila hladila goreče lica. Jožeka je nekoliko vročina omamila, nekoliko mu je pa gosposko kosilo tako dobro storilo, da je na vozu zadremal, mi dva z Antonom sva se pa pogovarjala od mnogoterih reči. Tudi Maričko je večkrat v misel jemal, in iz vseh njegovih besed se je vidilo, kako preserčno jo ljubi.

Dve uri smo imeli še do doma, ko smo se ustavili pri znani kerčmi, kjer nas je Bregar, Jožekov oče, pričakoval. Anton se je mislil le toliko muditi, da bi očetu fanta izročil in da bi kobilu napojil, ali Bregar in kerčmar ga po nobeni ceni nista spustila. „Anjo! nikar ne bodi tak“, ga opominja kerčmar,“ saj preide leto in dan, ko se ne oglasiš pri nas, vsaj danes se malo pomudi. Ne mudí se ti nikamor, do noči si lahko domá in če bi tudi ne bil, kaj neki! Saj imaš ljudi domá, ki ti vse opravijo. Janez! — se oberne proti hlapcu — le izprezi kobilu, pa zobati ji daj; živina mora tudi imeti svoj počitek in užitek“.

Anton ni vedil, kaj bi storil, kar ga prime Bregar za roko. „Anton! menda vendar ne pojdeš prej od mene, da se pri kaplji vina kaj pomeniva; kar naravnost ti povem, strašno bi se mi zameril, če bi mi tako naredil. Fantu si birmo zavezal, pa bi ga ne spila zdaj en polič skup! Vem, da si ga lahko sam kupiš, če si ga potreben, ali mene tudi ne bo preveč bolelo, če dam za en bokal ali pa še več. Lej! sram bi me bilo, če bi tako narazen šla; saj tako malo-kdaj skup zadeneva, pa da bi še danes, ko si meni in mojemu sinu tako dobroto skazal, meni nič, tebi nič šel naprej? Nak, tega mi vendar ne boš storil. Če že zavoljo mene nočeš ostati, ostani vsaj zavoljo ljudi, da ne bodo potem govorili: Lejte si! za botra mu je bil, pa se še poznati nočeta“.

Se vé, da se zdaj Anton ni mógel več ustavljati. Pri vinu se govorica uname, beseda da besedo in tako smo obsedeli do mraka. Zdaj pa Antona ni bilo dalj uderžati, posebno ker so se izza krim-ske gore jeli vlačiti sivi hudourni oblaki, ki so napovedovali nevihto. In res, komaj sva bila^o iz vasí, je že jelo bobneti v oblakih, ki so se čedalje huje kopičili in za Krimom se je hudo bliskalo. Anton se ozre nazaj in pravi: „Nocoj bo pa hudo; Bog daj, da bi prišla še do doma, preden se bo ploha ulila“. Pri teh besedah udari po kobili, da je šla kot živi ogenj. Germenje je čez dalje bolj glasno rohnelo. V višini so vihrale hude sape, to se je vidilo pri visocih drevesih,

kterim so se šibili močni verhi; pri tleh je bilo pa vse tako mirno, da še prahú ni vzdignilo. V gozdu, skoz kterega sva se zdaj peljala, je bilo tma, kot v rogu; le na trenutke so razsvitljevali urni bliski najino pot, po drevju je pa šumela tiha groza. Ravno ko sva prišla iz gozda, predere blisk oblake. Meni je kar vid vzelo, zdelo se mi je, kot bi ognjena žerd iz nebés letela na naji in grom je ropotal, kot bi se nebó podiralo. Jaz sem se te prikazni, katero sem pervikrat vidil, tako ustrašil, da sem padel znak nazaj na voz in ene trenutke se nisem zavedil. „Nekam je trešilo“, pravi Anton, ko je splašeno kobilu umiril, „o sveti Florijan vari nas časnega in večnega ognja!“ Komaj je Anton te besede izgovoril, se je že zasvetil plamen na polju pod cesto in iz bližnje podružniške cerkve je klical mili glas plat zvona ljudi na pomoč. „To je Kovačev kozolc“, spregovorí Anton, „to je še sreča, da je prav na samem in da je še prazen“. Prec ko je bila strela udarila, so jele padati debele posamezne kaplje in zdaj se je ulila strašna ploha, kot bi bile vse nebeške zatvornice odperte. Do Antonovega doma je bilo ravno še toliko daleč, da sva bila oba do kože premočena, ko smo obstali pred hišo. V hiši so imeli še luč in vendar se ni prikazal noben hlapec, da bi bil konja spravil pod streho. Voda, ki goni Antonove kolesa, je silno naglo narasla, da je že čez korita uhajala, in sicer pohleven potok je šumel in razgrajal, da v hiši niso mogli slišati, kdaj sva prišla. Oboje vrata so bile zaperte, Anton udari ob nje dvakrat z ного in kmalo se je zasvetila luč v veži in dekla nama je odperla. Meni se je zdelo, kot bi se naji bila ustrašila. Ko stopiva v hišo, je bila vsa družina skup, menda so ravno molili, le Maričke ni bilo viditi. Anton se ozre po hiši in ker je ni vidil, uprašá: „Ali je šla ona že spat?“ Posli so se spogledali — odgovoril pa nihče ni. Anton jih gleda en čas in ne vé, kaj to pomenja. „Za božjo voljo! govorite vsaj, kaj pa je? kje je ona?“

Mlinski hlapec povzame besedo in pravi: „Od poldne je nismo več vidili; ko smo šli od devete maše, je ostala za nami; s staro Hostarico ste se prav živo pomenkovale, in ko je prišla domú, se je nekaj preoblekla in še južine ni čakala, ker tako je šla iz doma, kam? tega nam ni povedala, in tudi ne, kdaj bo prišla nazaj. To smo vidili, da se je obernila proti brodu; toraj mislimo, da je šla očeta obiskovat in hudo vreme jo je zaderžalo, ker zdaj res ni, da bi šel človek izpod strehe“.

Anton ni na to nobene zinil. Molčé je gledal pred se na tla, potem je šel enekrati po hiši gori in doli. Vse je bilo tiho v hiši, družega se ni slišalo, kot šumenje razdraženega potoka; zdaj gre Anton iz hiše naravnost v hlev, oberzdá konja in premočen kot je bil zasede konja in odjaha. Peketanje konjskih kopit se je razlegalo po cesti proti brodu.

Družina je šla tiho k pokoju in tudi mene je kmalo premagalo spanje, da si tudi so čudne misli rojile po glavi.

Ko sem se drugo jutro prebudil, je bilo solnce že visoko na nebu in čudno se mi je zdelo, kako da je tako tiho v hiši, tudi mlinske kolesa niso ropotale, pa sem mislil, da stojé zavoljo velicega praznika. Ko sem prišel doli v hišo, je bilo že vse na nogah, pa vsi so hodili le po perstih in nihče si ni upal na glas govoriti. Dolgo nisem mogel zvediti, kaj da je prav za prav, ker nihče ni imel časa, da bi bil na moje uprašanje odgovarjal. Še le, ko sem vidil bližnjega zdravnika stopiti iz spavnice, sem zvedil, da imamo bolnika v hiši. Jaz sem prec mislil na Maričko, in tako je tudi bilo. Anton je hodil sem ter tje, kot bi se mu bilo sanjalo, na nobeno vprašanje ni dal odgovora, ali pa je vse na robe odgovarjal. Tu in tam sem od kacega posla ujel kako besedo, ali natanjko nisem mógel zvediti, kaj se je zgodilo od sinoč naprej. Ker sem zdravnika lepo prosil, da naj me pustí k bolni, me je peljal k nji. Oci je imela v mé uperte, ali gledala me je tako serpo, da sem vidil, da me ne pozná, prijel sem jo za roko in jo klical po imenu, pa vse je bilo zastonj. „Kar sem jaz tukaj, se še ni zavedila“, pravi tiho zdravnik, „puščal sem ji že, pa nič ne pomaga“. Imela je prav težko sapo, huda vročina jo je kuhala, in kri ji je silila v glavo.

Spomnil sem se na lanske binkošti, kako živa in vesela je bila še takrat in koliko britkih ur je mogla reva prestati preteklega pol leta. V serce se mi je smilila, nisem je mógel dalj gledati, toraj sem se napravil in sem šel od doma. Hodil sem križem po produ in po gozdih, da sem bil že truden in solnce je že medlelo, ko sem se vernil na dom. Že od delec sem slišal glasen jok in prec se mi je zdelo, kaj pomenja. In res, te ure, kar mene ni bilo doma, se je ločila blaga duša iz svetá; roža je zvenila, ko se je komaj razcvetela. Neizrečeno me je bolelo serce in vendar ni bilo solze v mojem očesu. Stric in Mina sta bila tudi tukaj, Mina je jokala, da bi se bila kmalo v solzah utopila, stric so bili pa mirni, ali spremenili so se, kar jih nisem več vidil, da sem se ustrašil, ko sem jih zagledal. Ravno še ob pravem času so prišli, da so še živo vidili svojo edino hčer in da so ji zatisnili oterpnjene očesi. Kot so pravili, ji je bilo popoldne malo odleglo, da je veliko lože sōpla, kar naenkrat globoko izdihne, se verže po koncu — in pade mertva nazaj; zdravnik je pa rekel, da se ji je velika serčna žila utergala. Hotel sem iti na vesele praznike, pa sem prišel k pogrebu! Čez dva dni smo jo pokopovali. Bilo je lepo jutro, od vseh krajev so prišli pogrebci, prišel je tudi Kamnar. Ko ga stric zagledajo, mu grejo naproti in mu podajo roko; oba sta bila ginjena, obema so igrale solze v očéh in, če tudi nista mógla govoriti, se je vendar vidilo, da ni nobenega sovraštva več med njima. Oba sta ga drago plačala. Na potu, ko smo bili že blizo cerkve s pogrebom, pride tropa ciganov iz bližnjega gozda, in

ko odidejo pogrebci memo njih, stopijo tudi oni v versto, moški s parom, babe in otroci pa vse križem, tako so šli do cerkve, potem so se spet obrnili proti gozdu. Meni in menda vsem drugim se je to kaj čudno zdelo; nehoté sem se spomnil na Minine besede: Cigani so ga pustili.

V cerkvi je bila črna maša in po maši smo jo zagrebli. Iz stotero ginjenih serc so kipele vroče želje in molitve k nebesom za njen mir in pokoj.

Na binkoštno nedeljo zjutraj so našli pri sveti Ajdi utopljenca, ki je že več tednov v vodi ležal in ktereга je Sava prejšno noč vergla na suho. Po obleki in po laséh so spoznali nesrečnega Pavleta; še tisto jutro je zvedila to Hostarica, in pri deseti maši je povedala Marički. Ko bi bil tisti dan Anton domá, pa bi bilo znabiti vse dobro, ker Marička bi ne bila šla k sveti Ajdi. Utopljenec je bil že pokopan, ko je prišla doli; cel popoldan je prejokala na grobu, in skor s silo jo je mogel mežnar proč peljati. Mrak se je že delal, ko se je napravila proti domu, kar pride tista huda nevihta, ki je tudi naji z Antonom ujela. Od slabosti in žalosti je na potu obležala, Anton jo je našel unkraj broda pod eno verbo, ko se že več ni zavedila in tudi pozneje ni prišla k zavesti, drugi dan so se pa že stekle njene ure.

Na stricovem domu je bilo zdaj puščobno, vse je bilo prazno, mertvo; angelj sreče in veselja je zginil iz hiše. Strica je ta zguba hudo zadela; jeli so bolehati, lotila se jih je nadležna naduha, ktere se niso mógli odkrižati. Dvakrat so na vseh vernih duš dan še prižgali luči na grobu rajnce hčere; ko je pa prišla na drugo pomlad spet lastovica od juga, je sicer našla staro pohištvo, našla je tudi svoje gnjezdo na podstrešju — ali gospodarja ni bilo več, vzela ga je zima.

Lepo pomladansko jutro je bilo, ko sem stal na novem grobu, v katerem so počivali ljubi stric. Rumena beka v kotu pokopališča je ravno razpuščala žlahtno listje, cvetlice na Maričkinem grobu so jele razcvetati in nad mano v sinji višavi je žvergoleval škerjanec. — O blagor tebi, srečna tica! ki letaš visoko nad nami; ti ne poznaš naših rev in nadlog, ti ne veš za strasti in britkosti, ki morijo in tarejo ubogo serce človeško.

